

Міністерство освіти і науки України  
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Харків, Україна)  
Куявсько-Поморська Вища Школа (Бидгощ, Польща)  
Мозирський державний педагогічний університет ім. І.П. Шамякіна (Мозир, Білорусь)  
Вірменський державний педагогічний університет ім. Х. Абовяна (Єреван, Вірменія)  
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна)  
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Слов'янськ, Україна)

# **МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

**ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ XV МІЖНАРОДНОЇ  
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ  
(15–16 листопада 2018 р., м. Харків)**

Харків  
2018

## **Методологія сучасних наукових досліджень**

**УДК [37:001]«20»**

**ББК 74.00**

**У 45**

*Затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди  
(протокол № 8 від 18.12.2018 р.)*

**М 54** **Методологія сучасних наукових досліджень : збірник наукових праць за результатами XV Міжнародної науково-практичної конференції (15–16 листопада 2018 р., м. Харків) / за заг. ред. Ю. Д. Брайчука та К. А. Юр'євої — Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2018. — 165 с.**

**Мови видання:** українська, англійська, вірменська, грузинська, російська.

У збірці представлено результати актуальних наукових досліджень вчених – докторантів, викладачів, учителів, вихователів, аспірантів – учасників XV Міжнародної науково-практичної конференції «Методологія сучасних наукових досліджень» (Харків, 15–16 листопада 2018 г.) з України, Білорусі, Вірменії, Грузії, Китайської Народної Республіки.

Збірник призначений для наукових працівників, викладачів вищих навчальних закладів, учителів, вихователів. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти.

Усі статті пройшли рецензування, зберігають авторську редакцію. Всю відповідальність за зміст несуть автори.

### **Редакційна колегія:**

**Бойчук Ю. Д.** – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

**Болбас В. С.** – доктор педагогічних наук, професор Закладу освіти «Мозирський державний педагогічний університет імені І. П. Шамякіна» (Мозир, Білорусь)

**Гриньова В. М.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової, дошкільної та професійної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

**Гусєв В. А.** – доктор філологічних наук, професор кафедри зарубіжної літератури ДНУ імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна)

**Карапетян В. С.** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки та методик Вірменського державного педагогічного університету ім. Х. Абовяна (Єреван, Вірменія)

**Криштоф С. Д.** – заступник головного редактора, кандидат педагогічних наук, заступник директора Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування МОН України (Київ, Україна)

**Марченко Т. М.** – доктор філологічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Бахмут, Україна)

**Божко О. О.** – голова студентського наукового товариства ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

**Вакуленко К. Р.** – голова ради молодих учених ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

**Трубчанінов М. А.** – кандидат історичних наук, доцент, начальник наукової частини ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

**Шаповалова О. В.** – начальник редакційно-видавничого відділу ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

**Юр'єва К. А.** – доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової, дошкільної та професійної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

**Янкович О. І.** – доктор педагогічних наук, професор факультету суспільно-філологічних наук Куявсько-Поморської Вищої Школи (Бидгощ, Польща)

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2018

## ЗМІСТ

<b>Байбекова Н. Р.</b> Емпатія як особистісна властивість психолога. . . . .	5
<b>Белоус А. В.</b> Основы исследования в первой стихотворной книге Д. С. Мережковского . . . . .	7
<b>Бєляєва Т. М.</b> Концепти «вбивство» та «смерть» у скандинавській культурі та їхня лексична репрезентація в контексті методології дослідження розвитку германських мов у історичному розрізі . . . . .	9
<b>Білецька Н. М.</b> Формування математичної компетентності учнів початкових класів засобами ігор у Новій Українській Школі . . . . .	12
<b>Білецька С. А.</b> Критерії оцінювання якості освіти майбутніх учителів початкової школи . . . . .	14
<b>Го Іцзян.</b> Підготовка музикантів-педагогів у Китаї наприкінці ХХ століття . . . . .	17
<b>Гончаренко М. С.</b> Проблемы современной методологии научных исследований и мировоззрения. . . . .	21
<b>თვა გურგენიძე.</b> რატომ არიდებენ თავს მასწავლებლები განმავითარებელ შეფასებას?	
<b>Гургенідзе Т. А.</b> Чому вчителі уникають еволюції? . . . . .	25
<b>Елисеенко А. П.</b> Сборник статей «Озимь» в наследии Б. Садовского . . . . .	30
<b>Жуков В. П.</b> Особливості інтегрованого навчання школярів предметів мистецького циклу. . . . .	33
<b>Иванова Л. Н., Борисенко М. А.</b> Контент-анализ как метод исследования переживания расставания в юности. . . . .	36
<b>Исмаїлова Л. В.</b> Педагогический мониторинг в системе профессиональной подготовки будущего учителя . . . . .	39
<b>Istomina R. F.</b> Reflective teaching . . . . .	43
<b>Karapetyan V. S., Amiraghyan M. G.</b> The formation of future preschool educators' professional competences. . . . .	46
<b>Карапетян В. С., Асмарян К. Ж., Малумян Т. З., Казарян М. З.</b> Рабочая модель подготовительного этапа педагогической практики . . . . .	51
<b>მადონა ქებაძე.</b> განათლების კერები საქართველოში	
<b>Кебадзе М.</b> Напрями розвитку освіти в Грузії . . . . .	56
<b>Kobakhidze M.</b> Psychological aspects of foreign (english) language teaching at the primary level . . . . .	62
<b>Ковтун А. В.</b> Музична освіта майбутніх учителів в умовах соціокультурних трансформацій: ідеї та досвід 90-х рр. ХХ ст. . . . .	68
<b>Лаєрушина Н. М.</b> Борьба з дитячою безпритульністю в Україні у 20-30-х рр. ХХ ст. . . . .	72
<b>Лиманська О. В., Барабаш О. В.</b> До вивчення методологічних підходів у процесі викладання вибіркових хореографічних дисциплін. . . . .	76
<b>Лугова Т. В.</b> Підготовка іноземних студентів в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття . . . . .	80
<b>Лупаренко С. Є.</b> Питання дитинства і формування дитини крізь призму культурологічного підходу . . . . .	84
<b>Մալումյան Տ. Յ., Կարապետյան Կ. Ս.</b> Ավագ սախադարոցականների հոլգական դրսեվորումների փորձարարական հետազոտություն	
<b>Малумян Т. З., Карапетян В. С.</b> Экспериментальное изучение эмоциональных проявлений старших дошкольников . . . . .	88

**Лиманська О. В.<sup>1</sup>, Барабаш О. В.<sup>2</sup>**

*<sup>1</sup> доцент, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії  
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*

*<sup>2</sup> старший викладач кафедри хореографії  
ХНПУ імені Г. С. Сковороди  
Харків, Україна*

## **ДО ВИВЧЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ВИБІРКОВИХ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

Реформування вищої освіти в Україні зумовлює необхідність змін у забезпеченні освітнього процесу. Сучасні наукові дослідження у цій галузі доводять, що найважливішою методологічною проблемою в мистецькій освіті є проблема дотримання гуманістичної спрямованості навчання мистецтву. Хореографічна освіта повинна бути спрямована на особистість як унікальність. Гуманістичні тенденції в освіті сприяють формуванню нових підходів і поглядів на місце і роль особистості в освітньому процесі, тому пріоритетною постає проблема підготовки сучасного педагога.

Реалізація Закону України «Про вищу освіту» спонукала заклади вищої освіти на розробку та удосконалення положень, що регламентують організацію освітнього процесу в напрямку обрання студентами вибіркових навчальних дисциплін. Викладач, створюючи презентацію вибіркового курсу збільшує ймовірність його обрання студентами, які мають власну мотивацію. Студент із споживача освітніх послуг перетворюється на активного учасника процесу оволодіння фахом. Для адміністрації ЗВО запровадження вибіркового курсу є можливістю оптимізації розподілу навчального навантаження. Таким чином, процес формування варіативної компоненти навчальних планів враховує інтереси всіх учасників освітнього процесу.

Проблема методологічних засад викладання вибіркового дисциплін спеціальності «Хореографія» у наукових працях розроблена не достатньо. Деякі аспекти застосування методологічних підходів в хореографічній освіті досліджують Т. Благова, Н. Добролюбова, О. Касьянова. С. Солодухін розглядає вибіркові дисципліни як засіб модернізації фахової підготовки випускника ЗВО в цілому. Дослідниця О. Дубасенюк у своїй монографії розкриває особливості особистісно орієнтованого підходу в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя.

Сучасні аспекти методології мистецької освіти стали предметом вивчення Г. Падалки, Т. Смірної, О. Рудницької.

Для визначення методологічних основ викладання вибіркового дисциплін з'ясуємо зміст терміну «дисципліни за вибором». Навчальні дисципліни за вибором здобувачів вищої освіти, або вибіркові дисципліни – це дисципліни, які вводяться вищими закладами освіти для більш повного задоволення освітніх і кваліфікаційних запитів особи, для

потреб суспільства, ефективного використання можливостей закладу освіти, врахування регіональних потреб.

Реалізація вільного вибору студентів зазвичай передбачає два варіанти: вибір дисциплін за блоками та вибір окремих дисциплін з переліку. Студенти мають право обрати блок навчальних дисциплін, які, в свою чергу, складаються з нормативних (обов'язкових) та вибіркового дисциплін, який повинен охоплювати дисципліни, які будуть викладатись з наступного після вибору семестру. Переліки вибіркового дисциплін для певної спеціальності певного рівня вищої освіти повинні узгоджуватись з освітніми програмами (освітньо-професійними й освітньо-науковими) та навчальними планами» [2].

Вибіркові дисципліни професійної та практичної підготовки надають можливість більш повного забезпечення кваліфікаційних вимог на ринку праці, здійснення поглибленої підготовки за спеціальностями та спеціалізаціями, що визначають характер майбутньої професійної діяльності, сприяють академічній мобільності студента та реалізації його освітніх інтересів.

Викладання вибіркового дисциплін спеціальності «Хореографія» здійснюється на основі провідних методологічних підходів мистецької освіти, як: системний, синергетичний, культурологічний, гуманістичний підходи та принцип індивідуалізації.

Системний підхід дозволяє розглядати хореографічну освіту як педагогічну систему. Центральним елементом такої системи стає мета – розвиток творчої особистості майбутнього вчителя хореографії, викладача хореографічних дисциплін, що відповідає завданням суспільства на сучасному етапі розвитку.

Так, метою вибіркового навчальної дисципліни «*Підготовка концертних номерів*» є: освоєння студентами теоретичних і практичних знань із режисури концертного номера, які необхідні для забезпечення якісної фахової підготовки майбутніх фахівців у галузі хореографії.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «*Підготовка концертних номерів*» є: ознайомлення студентів з основами режисури; засвоєння студентами теоретичних знань із термінології режисури; оволодіння студентами теоретичних навичок із постановки концертних номерів; оволодіння студентами практичних навичок із постановки концертних номерів; засвоєння студентами закону композиції для правильної постановки концертного номера; оволодіння студентами знань із структури номера як основи дійства; засвоєння студентами образного бачення для чіткої постановки концертного номера; вивчення послідовності проведення репетицій для постановки концертного номера; зробити практичну постановку концертного номера.

Синергетичний підхід, відзначає Т. Смірнова, «має в своєму арсеналі такі принципи, як: самоорганізація, активність, адаптивність, варіативність й гнучкість, що дозволяє обґрунтовувати необхідність активності й самоорганізації будь-якої педагогічної системи, роз'яснювати актуальність творчої (усвідомленої та інтуїтивної) мистецької діяльності, гнучкості та варіативності процесу педагогічної взаємодії. Принцип самоорганізації засновується на закономірності, яка розглядає структуру й

## **Методологія сучасних наукових досліджень**

функціонування мистецької освіти як нелінійний саморозвиток, процес, зумовлений внутрішньою активністю її суб'єктів (студентів і викладачів)» [3].

У результаті вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Підготовка концертних номерів» студент повинен **знати**: основи режисури; термінологію режисури; теорію постановки концертного номеру; закони драматургії та композиції хореографічного твору; структуру хореографічного номеру; засоби створення хореографічного образу; основи репетиційної роботи з підготовки концертного номеру.

**вміти**: застосовувати професійно-профільовані знання й практичні навички для розв'язання типових задач спеціальності; демонструвати знання сучасного стану справ та новітніх технологій у сфері режисури концертних номерів; створювати концертні номери за законами драматургії; здійснювати аналіз хореографічного образу концертного номеру; пристосовувати хореографічний матеріал до вимог сцени; проводити репетиції з підготовки концертних номерів; зробити практичну постановку концертного хореографічного номеру.

Зміст культурологічного підходу розкривається завдяки виявленню закономірних зв'язків між розвитком культури й освіти та визначенням єдиної гуманістичної системи цінностей [3]. В процесі оволодіння вибірковою навчальною дисципліною «Підготовка концертних номерів» студенти самостійно готують мистецький твір – хореографічну постановку, яка відзначається оригінальністю задуму, індивідуальністю реалізації задуму, має виховний потенціал та естетичну цінність. Таким чином відбувається формування уявлення про позитивну роль культури, традицій, ідей, теорій мистецьких та педагогічних впроваджень.

Гуманістичний підхід міцно пов'язаний з принципами особистісно орієнтованого навчання та індивідуалізації освіти. Особистісна орієнтація освіти передбачає, що в центрі виховання та навчання знаходиться студент: його мотиви, цілі, неповторний психологічний склад. Виходячи з них та з урахуванням обраного напряму розвитку особистості майбутнього професіонала в галузі мистецтва визначаються мета, зміст і форми організації його навчальних занять, формується, спрямовується й коригується весь процес професійної мистецької освіти [3].

Особистісний розвиток педагога – хореографа передбачає насамперед розвиток його світогляду, характеру, здібностей, психічних процесів, набуття педагогічного досвіду. У процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів хореографії відбувається духовне і фізичне становлення майбутнього фахівця, реалізація його природних можливостей на основі засвоєння усіх елементів культури і соціального досвіду, включених у зміст педагогічної освіти.

Як зазначає О. Дубасенюк, «особистісний потенціал майбутнього вчителя передбачає наявність таких показників: 1) ціннісно-мотиваційна сфера (світоглядний, духовно-моральний потенціал); 2) гуманістична сфера (любов до дитини, розвиток гуманно-моральних відносин до людей, природі, праці, до оточуючого середовища, погляд на дитину як цілісну унікальну особистість, положення згідно якого визначається цінність людини як особистості, її право на вільний розвиток і прояв своїх здібностей –

гуманістичний потенціал); 3) професійно значущі знання, вміння та навички, що визначають професійну компетентність (кваліфікаційний потенціал); 4) працездатність (психофізіологічний потенціал); 5) інтелектуально-пізнавальні здібності (освітній потенціал); 6) креативні здібності (творчий потенціал); 7) здатність до співробітництва, колективній організації і взаємодії (комунікативний потенціал)» [1, с. 9].

Таким чином, формування навчального плану ЗВО зі спеціальності «Хореографія», зокрема блоку вибіркового навчальних дисциплін має відбуватися на основі пріоритету вивчення досягнень загальнолюдської та вітчизняної культури, що сприятиме впровадженню гуманістичних концепцій в мистецькій освіті.

Процес оволодіння додатковими фаховими компетенціями має такі етапи: початковий етап (1–2 курси) передбачає знайомство студентів з основами професії вчителя хореографії, основами педагогічних знань. Цьому сприяють такий вибіркового курсу, як: «Практикум з виконавської майстерності хореографа», «

Завдання основного етапу (3–4 курси) є оволодіння студентами початковими кваліфікаційними фаховими знаннями та вміннями, а також поглиблення набутих раніше знань, завдяки реалізації особисто орієнтованого підходу на практиці. Вибіркові курси цього етапу: «Практикум з хореографічного ансамблю», «Підготовка концертних номерів», «ТМВ українського народного танцю».

Заключний етап (5–6 курси) передбачає фундаментальну фахову підготовку, яка є підґрунтям подальшого розвитку професійної майстерності та компетентності викладача – практика, викладача – науковця. На цьому етапі викладаються такі вибіркового курси: «Методологія та методи наукових досліджень у галузі хореографії», «Теоретико-методологічні основи хорології», «Практикум створення концертних та конкурсних програм», «Практикум з ансамблю за кваліфікацією». У випускників виробляється усвідомлене і відповідальне ставлення до професії викладача хореографічних дисциплін, готовність до здійснення професійних задач, спрямованість на творчість.

## **Література**

1. Дубасенюк О.А. Теоретико-технологічні засади впровадження особистісно орієнтованого підходу у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя // Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід : монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 14-40.
2. Солодучин С. Формування варіативної компоненти в навчальних планах підготовки студентів в умовах реалізації Закону України «Про Вищу освіту». URL: [http://www.InternetKonf\\_2016\\_141.pdf](http://www.InternetKonf_2016_141.pdf)
3. Смірнова Т.А. Сучасні аспекти мистецької освіти. URL: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/104/18295>